

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

“เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอกรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็ม และลืมเสาเข็มด้วยซ้ำไป” พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จากวารสารชัยพัฒนา ประจำเดือนสิงหาคม 2542 (สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์และคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550 : 16)

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชน ในทุกระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับชาติ ทั้งในการพัฒนา การบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่ต้องมีระบบ ภูมิคุ้มกันในตัวที่มีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอก และภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการ นำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันจะต้อง เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจ ในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ตลอดจนดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร มีสติ และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 23 -24)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 กำหนดในเป้าหมายหลักของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงคือ การสร้างกระแสสังคมให้มีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้เป็นกรอบความคิดหรือเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนไทยทุกคนผ่านการสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ให้ประชาชนทุกคนสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม (สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549 : 7) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550 - 2554) กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคคน และสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้โดยยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา และอัญเชิญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อมุ่งสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุข (ฝ่ายวิชาการ บริษัท สกายบุ๊กส์ จำกัด. 2549 : 94)

กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศนโยบาย เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรมโดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นหลักนำไปสู่การแก้ปัญหาทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นปัญหาสังคม เศรษฐกิจหรือการเมือง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550 : 3) พร้อมทั้งกำหนดยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ใน 2 ส่วน คือ การบริหารสถานศึกษา โดยนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการจัดการสถานศึกษา เป็นหลักการบริหารจัดการและประสานกับทุกภาคส่วนในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ในส่วนที่สองคือการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยทำหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ในห้องเรียนบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอนในทุกระดับ ทั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ช่วงชั้น โดยแยกตามชั้นปี และมีในทุกระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษา และมีการทดลองใช้ตัวอย่างชุดการสอนบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง โดยความสมัครใจ ที่ผ่านมามีโรงเรียนนำร่องแล้ว จำนวน 80 โรงเรียนทั่วประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 26 -27)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดจุดเน้นปรับปรุงหลักสูตร และกระบวนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องหลักคุณธรรมนำความรู้ และการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง พัฒนารูไปสู่การจัดหลักสูตร และประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการสอนควบคู่กับการสอดแทรกหลักคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งผลการดำเนินการมีหน่วยการเรียนรู้และแผนการเรียนรู้ ที่เน้นกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังวิธีการคิด และการปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้คุณธรรมนำความรู้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคนให้ก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 12 หน่วยการเรียนรู้ จัดเป็น 18 แผนการเรียนรู้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2. : 5)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ได้น้อมนำแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากำหนดวิสัยทัศน์ว่า “สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 เป็นองค์กรนำในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ประชากรในวัยเรียนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงเสมอภาค มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยยึดคุณธรรมนำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาคเอกชนและท้องถิ่น” (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2. 2550 ก : 5) และจัดทำโครงการหนึ่งโรงเรียนหนึ่งฟาร์ม เพื่อปลูกฝังค่านิยมเศรษฐกิจพอเพียงให้นักเรียนเกิดความตระหนักในความสำคัญและคุณค่าของค่านิยมสำคัญ 4 ประการ คือ 1) ค่านิยมการพึ่งตนเอง 2) ค่านิยมการรู้จักประมาณตน 3) ค่านิยมการแสวงหาความรู้และใช้ความรู้ในการทำงาน และ 4) ค่านิยมของการมีความสามัคคีและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม รวมทั้งส่งเสริมให้โรงเรียนในสังกัดทุกแห่งจำนวน 319 โรงเรียน นำตัวอย่างชุดการสอนบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงไปทดลองใช้ในปีการศึกษา 2549 เป็นปีการศึกษาแรก (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2. 2549 : 2) จากการนิเทศติดตาม และประเมินผลของกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า ปัญหาการนำเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนการสอน คือ โรงเรียนขาดแนวทางที่ถูกต้อง ชัดเจนในการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา และครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจ และทักษะการจัดการเรียนการสอน โดยบูรณาการเข้ากับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2. 2550 ก : 13)

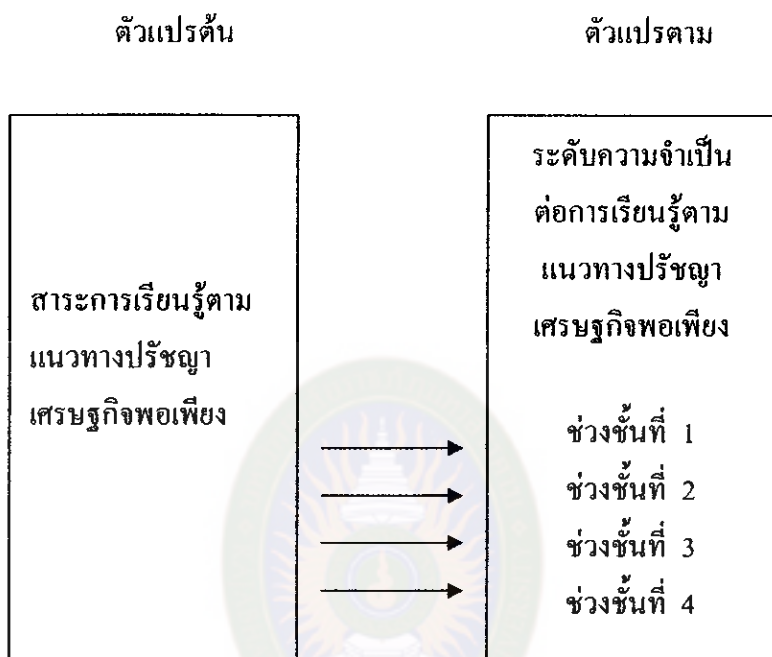
ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้รับผิดชอบในการนิเทศเพื่อพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ของโรงเรียนในสังกัดของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสาระการเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ว่าสาระการเรียนรู้ใดมีความจำเป็นมากน้อยเพียงใด เพื่อให้ครูผู้สอนใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ให้เกิดคุณภาพและเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนดำรงอยู่ของผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาระดับความจำเป็นของสาระการเรียนรู้ต่อการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน โรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัย

2.1 ตัวแปรต้น คือ สาระการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสาร

2.2 ตัวแปรตาม คือ ระดับความจำเป็นต่อการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงช่วงชั้นที่ 1 ช่วงชั้นที่ 2 ช่วงชั้นที่ 3 ช่วงชั้นที่ 4

3. กรอบเนื้อหา

3.1 แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งประกอบด้วย กรอบแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณลักษณะของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ค่านิยมเจื่อนใจของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แนวทางปฏิบัติและผลที่คาดว่าจะได้รับจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.2 สารหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ในกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ภายใต้มาตรฐานการเรียนรู้ ส.3.1 กำหนดให้ “เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ” โดยมีมาตรฐานช่วงชั้นที่ 1–2 ส.3.1 (4) เข้าใจระบบและวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้ และช่วงชั้นที่ 3–4 ส.3.1 (5) เข้าใจเกี่ยวกับระบบและวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 4,148 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 353 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)
3. การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในปีการศึกษา 2549

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สาระการเรียนรู้ หมายถึง เนื้อหาสาระที่จำเป็นตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่นำไปจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน
2. สาระการเรียนรู้ทั่วไป หมายถึง เนื้อหาสาระที่จำเป็นตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่นำไปจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนระดับช่วงชั้นที่ 1-4
3. สาระการเรียนรู้เฉพาะช่วงชั้น หมายถึง เนื้อหาสาระที่จำเป็นตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่นำไปจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนแต่ละช่วงชั้น

4. ระดับความจำเป็นสาระการเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ระดับความเป็นสาระการเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของครูผู้สอน

5. ช่วงชั้น หมายถึง ระดับช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งมี 4 ช่วงชั้น ได้แก่ ช่วงชั้นที่ 1 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3) ช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6) ช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) และช่วงชั้นที่ 4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6)

6. ครู หมายถึง ครูผู้สอน หรือผู้บริหารสถานศึกษาที่ทำการสอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

7. แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำริสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

8. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ใช้อักษรย่อว่า ร.ร.

9. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 หมายถึง หน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือ สพฐ. ใช้อักษรย่อว่า สพท.ม.ค.2

10. ปีการศึกษา 2549 หมายถึง ปีที่เปิดดำเนินการจัดการเรียนการสอนระหว่างวันที่ 16 พฤษภาคม 2549 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2550

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ดังนี้

1. เป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

2. เป็นหัวข้อสาระการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

3. สามารถนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี